

Ο Φιλελευθερισμός του Καρλ Πόππερ

Όμιλος Ανοιχτή Κοινωνία &
Ινστιτούτο Διπλωματίας και Διεθνών Εξελίξεων
23 Οκτωβρίου 2014

Τι ήταν ο Πόππερ

- Φιλελεύθερος;
- Σοσιαλδημοκράτης;
- Συντηρητικός;

Ήταν ο Πόππερ φιλελεύθερος;

- Σταθερή αφετηρία του Πόππερ υπήρξε ο Ανθρωπισμός.
- Στόχος: Η ελαχιστοποίηση του ανθρώπινου πόνου – John Stuart Mill
- Έμφαση στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, που περιλαμβάνει ως απαραίτητο συστατικό την ατομική ελευθερία.

Ήταν ο Πόππερ φιλελεύθερος;

- Το πολιτικό ενδιαφέρον του Πόππερ:

Ποια πολιτική πρόταση επιτρέπει την επίτευξη των ανθρωπιστικών στόχων.

- Κομμουνισμός;
- Σοσιαλδημοκρατία;
- Φιλελευθερισμός;

Ήταν ο Πόππερ φιλελεύθερος;

- Ο Πόππερ δεν έγραψε συστηματική πολιτική φιλοσοφία.
- Οι πολιτικές του ιδέες είναι αποτέλεσμα:
  - Της αποστροφής του έναντι στον ολοκληρωτισμό.
  - Των γνωσιολογικών του θέσεων.

Η πολιτική σκέψη του Πόππερ

- Η αντίθεση του Πόππερ στον ολοκληρωτισμό
1. Η γνώση είναι πάντα επισφαλής. Είναι ανέφικτη η βεβαιότητα που απαιτείται για την εφαρμογή ενός Μεγάλου Σχεδίου.

Η μόνη βεβαιότητα αφορά την επισφάλεια. Η γνώση προχωρά μέσα από την απόρριψη των διαψευσμένων προτάσεων.

Πόππερ και ολοκληρωτισμός

- Η αντίθεση του Πόππερ στον ολοκληρωτισμό
2. Η εφαρμογή πολιτικών προτάσεων έχει απρόθετες συνέπειες. Όσο μεγαλύτερο το πεδίο εφαρμογής, τόσο σοβαρότερες μπορεί να είναι αυτές.

Πόππερ και ολοκληρωτισμός

- Η αντίθεση του Πόππερ στον ολοκληρωτισμό
3. Ο καταναγκασμός που συνεπάγεται το Μεγάλο Σχέδιο είναι αντίθετος προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Πόππερ και ολοκληρωτισμός

- Η αντίθεση του Πόππερ στον ολοκληρωτισμό.
- Ο ολοκληρωτισμός είναι
  1. Αντιεπιστημονικός, καθώς οι προτάσεις του είναι συνήθως μη διαψεύσιμες.
  2. Αναποτελεσματικός, καθώς γιγαντώνει τις συνέπειες των αναπόφευκτων λαθών.
  3. Αντι-ανθρωπιστικός, γιατί συνεπάγεται βίαιο καταναγκασμό.

Πόππερ και ολοκληρωτισμός

- Η απάντηση στον ολοκληρωτισμό

Η Ανοιχτή Κοινωνία – Εφαρμογή των γνωσιολογικών συμπερασμάτων του Πόππερ στην κοινωνία.

1. Ατομικές Ελευθερίες
2. Κριτική
3. Ρυθμιστικός Ρόλος της Αλήθειας

Ανοιχτή Κοινωνία και ολοκληρωτισμός

- Η Ανοιχτή Κοινωνία είναι
  - Μια αποτελεσματική διαρρύθμιση για την άσκηση κριτικής επί των προτεινόμενων λύσεων στα κοινωνικά προβλήματα και άρα προαγωγής της γνώσης μας.
  - Μια διαρρύθμιση συμβατή με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Ανοιχτή Κοινωνία και Ολοκληρωτισμός

- Αντί για την Ουτοπική Κοινωνική Μηχανική των ολοκληρωτιστών, ο Πόππερ αντιπροτείνει την Βήμα προς Βήμα Κοινωνική Μηχανική.
- Τα λάθη και οι απρόθετες συνέπειες θα συνεχίζουν να συμβαίνουν, σε χαμηλότερο επίπεδο όμως ώστε να μπορούν να διορθώνονται.
- Δοκιμές και Λάθη.

Βήμα προς Βήμα Κοινωνική Μηχανική

- Ποια πολιτικά προγράμματα απομένουν συμβατά με την σκέψη του Πόππερ;
  1. Φιλελεύθερο
  2. Σοσιαλδημοκρατικό

Ουσιαστικά βρισκόμαστε στο πεδίο της φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας.

Βήμα προς Βήμα Κοινωνική Μηχανική

- Ήταν ο Πόππερ σοσιαλδημοκράτης;

Ναι, υπήρξε, κυρίως νεότερος.

Πόππερ και σοσιαλδημοκρατία

- «Κάποιος ισχυρός μπορεί ελεύθερα να ασκήσει ψυχολογική βία σε κάποιον αδύναμο και να του κλέψει την δική του ελευθερία. Υπό το σύστημα του ανεξέλεγκτου καπιταλισμού, οι οικονομικά ισχυροί διατηρούν την ελευθερία να ασκούν ψυχολογική βία στους οικονομικά αδυνάτους και να τους στερούν την δική τους ελευθερία. Υπό αυτές τις συνθήκες, η απεριόριστη οικονομική ελευθερία μπορεί να είναι εξίσου επικίνδυνη με την σωματική βία... Πρέπει να απαιτήσουμε η πολιτική της απεριόριστης οικονομικής ελευθερίας να αντικατασταθεί με την σχεδιασμένη οικονομική παρέμβαση του κράτους»

Ανοιχτή Κοινωνία και οι Εχθροί της, τ. 2

Πόππερ και σοσιαλδημοκρατία

- Γιατί ο Πόππερ αναγνωρίζει ευρύτερο πεδίο δράσης στο κράτος απ' ό,τι π.χ. ο Χάγιεκ;

Ο Πόππερ δεν ήταν οικονομολόγος. Προσεγγίζει το κοινωνικό φαινόμενο από την αφετηρία της επιστημολογίας και της γνωσιοθεωρίας.

Προτείνει ένα ιδανικό – το κράτος ως εγγυητή της Ανοιχτής Κοινωνίας, δηλαδή της Κριτικής.

Πόππερ και σοσιαλδημοκρατία

- Η κομβική σημασία των κινήτρων των φορέων δράσης
  1. Στην επιστήμη
  2. Στην πολιτική

Ο Πόππερ περιγράφει ένα ιδανικό, μια ηθική στάση.

Πόππερ και σοσιαλδημοκρατία

- Ταυτόχρονα όμως...
- 1. Είναι σταθερά μεθοδολογικός ατομιστής και υποκειμενιστής.
- 2. Σταθερά εκφράζει την δυσπιστία του έναντι στην γραφειοκρατία «ένα πρόβλημα που δεν αντιλαμβάνονται οι σοσιαλιστές φίλοι μου».
- 3. Ως στόχο της πολιτικής οργάνωσης, στο πλατωνικό «ποιος πρέπει να κυβερνά;» αντιπροτείνει το πώς θα περιορίζεται η ζημιά των κακών ηγεμόνων.

Πόππερ και φιλελευθερισμός

- Υπό την επίδραση του Χάγιεκ, ο Πόππερ αναγνωρίζει ολοένα και μεγαλύτερη βαρύτητα στους θεσμούς και τα κίνητρα.
- Αυστριακή Οικονομική Σχολή
- Σχολή Δημόσιας Επιλογής

Πόππερ και φιλελευθερισμός

- Είναι συνεπώς συμβατές με τον φιλελευθερισμό..
1. Η Ανοιχτή Κοινωνία;
  2. Η Βήμα προς Βήμα Μηχανική;

Ανοιχτή Κοινωνία και ΒπΒ Μηχανική

- Είναι εντέλει συμβατή η Ανοιχτή Κοινωνία με τον φιλελευθερισμό;

Ναι.

Ανοιχτή Κοινωνία και ΒπΒ Μηχανική

- Είναι εντέλει συμβατή η «Βήμα προς Βήμα Κοινωνική Μηχανική» με τον φιλελευθερισμό;

Ναι, εφόσον...

1. Δεν αφορά μόνο ή κυρίως το κράτος, αλλά κάθε κοινωνικό υποκείμενο δράσης.
2. Λαμβάνει υπόψη τόσο τους γνωσιολογικούς όσο και τους συμπεριφορικούς περιορισμούς.
3. Δίνει έμφαση στους θεσμούς (planning for freedom).

Ανοιχτή Κοινωνία και ΒπΒ Μηχανική

Συνεπώς ο Πόππερ

- Ρητά καταρρίπτει τον ολοκληρωτισμό με γνωσιολογικά επιχειρήματα
- Λιγότερο ρητά, απομακρύνεται σταδιακά από την σοσιαλδημοκρατία για συμπεριφορικούς λόγους.

Πόππερ και φιλελευθερισμός

- Ξανά: Ποια πολιτική πρόταση επιτρέπει την πραγμάτωση των ανθρωπιστικών ιδεωδών;
- Αυτή που διασφαλίζει την μεγαλύτερη δυνατή παρουσίαση, άσκηση κριτικής και εφαρμογή εναλλακτικών προτάσεων λύσης στα κοινωνικά προβλήματα.
- Με άλλα λόγια, ο κλασικός φιλελευθερισμός.

Πόππερ και φιλελευθερισμός